

MODLITBA PÁNĚ (OTČENÁŠ)

Význam a výklad

Modlitba

Modlitba se jednoduše definuje jako hovor s Bohem. Je součástí každé bohoslužební liturgie. V modlitbě mluvíme k Bohu, modlíme se k Bohu ve jménu Ježíše Krista. Můžeme se modlit samozřejmě i doma, a vlastně kdekoliv. Stává se plánovaně i spontánně.

Modlitby můžeme rozdělit podle témat na děkovné, chválicí, kající, prosebné (přímolvné), meditační atd. Ale většinou se témata prolínají. V modlitbě děkujeme i prosíme, chválíme i meditujeme.

V evangelické liturgii, ale i v liturgii jiných tradičních církví bývá zvykem mít na začátku bohoslužby chválicí a kající modlitbu, a ke konci bohoslužby přímolvnou modlitbu.

Modlit se můžeme mluvenými slovy nebo zpěvem, hlasitě nebo v tichosti, se zavřenýma nebo otevřenýma očima, hledícími k zemi nebo k nebi. Jde především o to, abychom byli při modlitbě soustředění, aby nás nic nerozptýlilo.

Otčenáš

Otčenáš nebo také Modlitba Páně je modlitba, kterou Ježíš učil své učedníky a jiné posluchače v tzv. kázání na hoře. Existuje v evangelích Matoušově a Lukášově, ale nejčastěji se používá Matoušova verze.

Otčenáš je součástí bohoslužebné liturgie. Připojuje se buď k děkovné nebo k prosebné modlitbě. V katolické církvi je také součástí svátosti smíření (u zpovědi).

Otčenáš je jeden ze tří základních textů křesťanské zbožnosti a dogmatiky, vedle Desatera Božích přikázání a Apoštolského vyznání víry, s nímž tvoří dvojici nejcitovanějších textů při bohoslužbě. Mnoho lidí (nejen křesťanů) je zná nazpaměť.

Známe text Otčenáše? Název je z prvních dvou slov modlitby: „*Otče náš.*“ A končí slovy „*a zbav nás od zlého.*“

Otčenáš - text

Otče náš, jenž jsi v nebesích, buď posvěceno tvé jméno.
Přijď tvé království. Staň se tvá vůle jako v nebi, tak i na zemi.
Náš denní chléb dej nám dnes.
A odpusť nám naše viny, jako i my jsme odpustili těm, kdo se provinili proti nám.
A nevydej nás v pokušení, ale vysvobod' nás od zlého.

Otče náš – dovětek (doxologie)

Neboť tvé jest království i moc i sláva na věky.

Tento závěr Modlitby Páně nenajdeme v oficiálním textu z Matoušova evangelia. Byl církví připojen k modlitbě pravděpodobně na začátku 2. století po Kr.

Otče náš

Modlitba Páně začíná oslovením. Podobně začíná většina modliteb. Mluvíme k Bohu, a tak ho oslovujeme. Jindy oslovujeme Ježíše, a také Ducha svatého. Ale v modlitbě nejčastěji oslovujeme Boha Otce.

Bůh jako Otec, to je vyznání, že Bůh k nám přichází s láskou a autoritou podobně jako lidský otec ke svým dětem. Ovšem Bůh je Otcem všeho, i celého stvoření.

Náš – Bůh je otcem všech nás, bez jakéhokoliv rozdílu. Jak říkám výše, je Otcem veškerenstva. Člověk by se neměl modlit jenom za sebe, Bůh není můj, ale náš. On je pro všechny. Tím se zdůrazňuje Boží univerzálnost.

Jenž (který) jsi na nebesích

Kde je nebe? Ne, spíš se ptejme, co je nebe? A není nutné ho definovat jako místo. Ano, můžeme nebe definovat jako místo, kde přebývá Bůh se svými anděli. Ale neříkáme, že Bůh je s námi? Nebo že je všude? Nebe může být daleko, ale také blízko.

Slova „jenž jsi na nebesích“ spíš vyjadřují to, že Bůh je jiný než jsme my, nemůžeme ho přivlastnit a udělat z něho osobního boha, zvláště, když říkáme Otče náš. A celá ta myšlenka „*Otče náš, jenž jsi na nebesích*“ ukazuje, že mluvíme vlastně k Bohu. Otec na nebesích = Bůh.

Bud' posvěceno tvé jméno

Po oslovení přichází první prosba, která je zvláštní. Neprosíme něco pro sebe, nechválíme. Hned na začátku modlitby prosíme Boha, aby posvětil svoje jméno.

To zní, jako kdybychom prosili, aby Bůh vyčistil svoje jméno. Čím je ušpiněné? Možná námi lidmi, kteří se nazýváme Božími dětmi, říkáme, že Bůh je náš Otec, ale dělá mu ostudu. Špiníme Boží jméno, a nedokážeme jej vyčistit. A pokus to jméno vyčistit může skončit další ostudou. A tak prosíme, ať to udělá sám Bůh, aby posvětil svoje jméno.

Bůh je svatý, je nedotknutelný, ale s jeho jménem nakládáme různě. Nadáváme, zneužíváme, znevažujeme. S pýchou jednáme jeho jménem.

A tak, Bože, posvěť své jméno.

Přijď tvé království

Učíme se, že Ježíš přišel zvěstovat Boží království. Položil jeho základy. Boží království není o budoucnosti, je to přání pro přítomnost. Tato prosba není o tom, aby byl konec toho, co jest, a aby nastal nový věk. Je to přání, aby to, co se zvěstuje, láska, spravedlnost, milosrdenství, bohabojnost, bylo součástí našich životů, našeho světa.

Jinak řečeno, neprosíme o konec, ale o proměnu. A když prosíme, musíme být otevření té proměně. Musíme se o to snažit, aby modlitba nebyla jenom vyslovování nějakých frází.

Staň se vůle tvá

Tato slova navazují na prosbu o příchod Božího království. Vůle Boží je ta, která vede k poměrům vysněného království Božího. Tato prosba nás nabádá, abychom měli k Bohu důvěru. Ne vždy chápeme, co se s námi a kolem nás děje. A ne všechno, co se nám jeví jako špatné, je skutečně špatné.

Prosíme-li, aby se děla vůle Boží, tímto vyznáváme, že Boží vůle je dobrá, a že to Bůh s námi myslí dobře, i tehdy, kdy se nám to nezdá.

„*Děj se vůle Boží*“. Toto říkáme někdy rezignovaně, když si myslíme, že jsme ve slepé uličce a nemáme východisko, sami nevíme, jak a kudy dál. Mělo by to být spíš oddanost než rezignace. Svěřujeme Bohu svůj osud a jsme otevření tomu, co přijde s důvěrou, že Bůh nás nese.

Jako v nebi, tak i na zemi

Nebe a země. Protiklady? Ano i ne. Nebe je to, co charakterizuje Boha a jeho moc i majestátnost. Země charakterizuje nás, dotvořujeme ji k obrazu svému. Ale je to pořád součástí Božího stvoření a dotýká se nebe, pokud věříme, že Bůh svoje stvoření neopustil.

Člověk nemůže dosáhnout nebe svojí vůlí, ani ho nemůže narušit. Bůh je svrchovaný. Uplatňuje svoji vůli v nebi. A tak si přejeme, aby se Boží vůle uplatnila i na zemi tak, jak se již děje v nebi.

Náš denní chléb dej nám dnes

Modlitba začala slovy „*Otče náš*“, teď se dostáváme k „*náš denní chléb*“. Tím se opět zdůrazňuje společenství a soudržnost. Ježíš nás učí, abychom neprosili každý za sebe, ale každý za všechny. V modlitbě myslíme i na druhé, protože všichni máme podobné potřeby a všichni jsme stejně závislí na Boží péči. A o ten chléb, když ho dostáváme, se máme dělit, protože je náš a ne můj. Dává nám (ne mně) ho Bůh.

Tato prosba je o tom, aby se Bůh o nás staral. Je to také vyznáním, že to, co nás drží při životě, je Boží dar.

A odpusť nám naše viny

Bůh nám skrze Ježíše Krista odpouští, i když ho o to nežádáme, protože se za nás u svého Otce přimlouvá Kristus. Ale přece jen nechceme být nevychované děti, které si o odpuštění neumějí říct. Stojíme-li o přijetí u Pána Boha, musíme si umět říct o odpuštění. Bez odpuštění jsme nečistí a Bohem nepřijatelní.

I tady platí, že neprosí každý za sebe. „*Odpusť nám naše viny.*“ Táhneme za jeden provaz. Prosíme, aby Bůh odpustil mně, jak jsem se provinil vůči druhým, ale i těm, kteří se provinili proti mně.

Jako i my jsme odpustili těm, kdo se provinili proti nám

Někdy a spíš i častěji říkáme „*jako i my odpouštíme našim viníkům*“. Ale v originále Matouš skutečně používá minulý čas: odpustili jsme. Je to logické. Nemůžeme chtít, aby Bůh odpustil nám, když sami nedokážeme odpustit druhým. A lepší je, abychom odpustili druhým dříve, než si sami u Boha řekneme o odpuštění.

A nevydej nás v pokušení

Může Bůh zkoušet člověka? Nebo ho uvést k pokušení? Tato věta v modlitbě Páně nám často dělá problémy. Neprosíme Boha, aby nedělal něco, co vlastně nedělá?

Rodiče vodí za ruce své malé děti, hlavně ty, které se teprve naučily chodit a ještě si nejsou jisté svou chůzí. I samy děti, když se při chůzi znejistí, chtějí, aby je rodiče držely. Jindy přecení své schopnosti a nechtějí se držet. Následky známe. Pád, pláč...

Myslím si, že tudy vede cesta k pochopení prosby, aby nás Bůh nevydal v pokušení. Není to o tom, že by nás Bůh svévolně vydal v pokušení. Jen si přejeme, aby nás Bůh držel tak, abychom se vyhnuli pádu. Chceme s jeho pomocí dojít k cíli. Podobně vedeme své děti k cíli přes jejich klopýtání a pády.

Ale vysvobod' nás od zlého

Tato slova podle mě navazují na předchozí. Ostatně to naznačuje i odporovací spojka "ale". Když se přece jen stane, že pokušení bude mít navrch a my s ním prohráváme, prosíme, o osvobození.

Někdy dítě spadne, zvedne se, oklepe a jde dál. Jindy je bezmocné a musí zasáhnout rodič. A my, děti Boží, o to prosíme svého nebeského Otce, aby nás vysvobozoval od zlého.

Věříme, že Bůh má moc vysvobodit člověka i ze zla, které vytváří sám a páchá ho i vůči sobě.

„Od zlého“ ukazuje na zosobnění zla – zlý člověk, zlá věc. Od toho všeho nás má vysvobozovat Bůh.

Neboť tvé jest království i moc i sláva na věky

Tento dovětek k Modlitbě Páně nepoužívají všechny církve stejně. Např. římskokatolická církev ho používá v liturgii odděleně od Modlitby Páně. Ale neplatí to na ekumenických setkáních, kde to většinou zazní jako součást společné Modlitby Páně.

Dovětek se vrací tématicky na začátek modlitby. „*Přijď království tvé.*“ a „*tvé jest království.*“

Pravé království je jenom jedno, to Boží. I když žijeme ve státu, sloužíme mu, přijímáme jeho zákony a řády, máme jiný cíl, Boží království. To chceme, aby vládlo.

Neboť tvé jest království i moc i sláva na věky

V dovětku také vyznáváme, že Boží moc je jedinečná a jediná svrchovaná. Není hájena zbraněmi, není limitovaná mandátem a volbami. Je trvalá. I když podléháme moci zemských vlád, chceme, aby nás držela skutečná moc Boží.

A jedině Bohu patří i skutečná sláva. Proto křesťané v prvních staletích odmítali i za cenu smrti oslavovat pozemské panovníky. Hleděli k tomu, co je věčné, Boží království, moc i sláva. Bůh není ničím omezen, jeho království nehraničí s jinými, jeho moc není závislá na jiných. Proto jemu jedinému patří i sláva.

Na závěr

Modlitba Páně není jediná, a ani nevyčerpává modlitební témata. Je vzorem modlitby, a vzorem toho, jak se má správně modlit.

Evangelium podle Lukáše říká, že Ježíš učil své učedníky modlit se, když ho o to požádali.

Jednou se Ježíš na nějakém místě modlil; když přestal, řekl mu jeden z jeho učedníků: „Pane, nauč nás modlit se, jako tomu učil své učedníky i Jana.“

Na závěr – Matouš to uvádí trochu jinak

5A když se modlíte, nebudte jako pokrytci: ti se s oblibou modlí v synagógách a na nárožích, aby byli lidem na očích; amen, pravím vám, už mají svou odměnu.

6Když ty se modlíš, vejdi do svého pokojíku, zavři za sebou dveře a modli se k svému Otci, který zůstává skryt; a tvůj Otec, který vidí, co je skryto, ti odplatí.

7Při modlitbě pak nemluvte naprázdno jako pohané; oni si myslí, že budou vyslyšeni pro množství svých slov.

8Nebudte jako oni; vždyť váš Otec ví, co potřebujete, dříve než ho prosíte.

9Vy se modlete takto: Otče náš, jenž jsi v nebesích, buď posvěceno tvé jméno.